

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Ралица Янкова Илкова Петкова – член на научното жури в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висшето образование „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление „3.6 Право“, научна специалност „Наказателно право“, обявен за нуждите на Юридическия факултет при СУ „Св. Климент Охридски“ в ДВ, бр. 24 от 17.03.2023 г., с кандидат гл. ас. д-р Ива Димитрова Пушкарова

I. Информация за конкурса

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висшето образование „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление „3.6 Право“, научна специалност „Наказателно право“, е обявен в ДВ, бр. 24 от 17.03.2023 г., съгласно решение на Факултетния съвет на Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. В конкурса участва един кандидат – гл. ас. д-р Ива Димитрова Пушкарова.

Със Заповед № РД 38-182/21.04.2023 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм определена за вътрешен член на научното жури за провеждане на конкурса. Съгласно Протокол № 1 от заседание на научното жури за провеждане на конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ по професионално направление „3.6. Право“ (Наказателно право), проведено на 18.05.2023 г., съм определена да изготвя становище, което представям.

II. Информация за кандидата

Ива Димитрова Пушкарова получава висшето си юридическо образование в СУ „Св. Климент Охридски“. Магистър по право е от 2002 г. Специализирала е английско и европейско право в Университета в Кембридж. В периода 2007 – 2011 г. последователно заема длъжностите „асистент“, „старши асистент“ и „главен асистент“ в катедра „Наказателноправни науки“ към ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“. От 2008 г. е доктор по право със защитен дисертационен труд на тема

„Форми на организирана престъпна дейност по Наказателния кодекс на Република България“.

Кандидатът има впечатляващ преподавателски стаж. От 2007 г. ръководи семинарни занятия на студентите по специалността „Право“ в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ по дисциплините „Наказателно право. Обща част“ и „Наказателно право. Особена част“ с пълна аудиторна заетост, а в различни периоди след 2009 г. – и лекциите на студентите по специалностите „Право“ и „Международни отношения“ по дисциплините „Основи на международното наказателно право“ и „Международно наказателно право“. От 2020 г. преподава в магистърска програма „Международна сигурност“ в ЮФ на СУ по дисциплината „Престъпления, засягащи международната сигурност“, а от 2021 г. осъществява научно ръководство на чуждестранни дипломанти по програмата „European Master’s Programme in Human Rights and Democratisation“. Наред с това активно участва в провежданите семестриални изпити, писмени държавни изпити, кандидатстудентски изпити, учебни и практически стажове, организира разнообразни извънкласни формати за допълнителна квалификация на студентите. От 2011 г. и до момента е преподавател по дисциплините „Наказателно право. Обща част“ и „Наказателно право. Особена част“ в Академията на МВР, където от 2012 г. е доцент.

Ива Пушкарлова е утвърден университетски преподавател с 16-годишен стаж, с изключително добро име и безспорен авторитет в академичните среди, не само у нас, а и в чужбина. Ползва се с изключително уважение и респект от страна на студентите в ЮФ, предвид влаганите от нея енергия, ентузиазъм и всеотдайност в работата с тях, умения да събуди интереса им към преподаваната материя и да ги мотивира да усвояват знанията с много обич, целеустременост и отдаденост. Предвид изложеното убедено считам, че кандидатът е преподавател на много високо академично ниво, изключително добре подготвен и компетентен за заемане на академичната длъжност „доцент“, за която е обявен конкурсът. От 2017 г. е преподавател в Националния институт на правосъдието, където водените от нея специализирани курсове по разнообразни въпроси са с изключително висока посещаемост.

Кандидатът има забележителна кариера и в други сфери. Била е експерт или ръководител на над сто проекта към множество български и международни организации и институции, в т.ч. на Европейската комисия по въпросите на съдебната и конституционната реформа на Република Македония (2004 г.), в мисия на Европейската комисия в България за мониторинг и оценка на проекти, финансирани по Програма PHARE (2010 г.), на Световната банка по въпроси на правната реформа и съдебната власт в България, Хърватска и Руската Федерация (2007 – 2009 г.), при Омбудсмана на Република България (2007 – 2008 г.), на Съвета на Европа по реформата на системата на наказателното и административното правосъдие в Украйна (2016 – 2019 г.), на Съвета на Европа по реформата на Наказателния кодекс на Грузия (2014 – 2019 г.), на Съвета на Европа по реформата на системата на наказателното правосъдие в Черна гора (2019 – 2021 г.), на Международния институт по наказателно правосъдие и права на човека в Сиракуза по проблемите на транснационалната престъпност (2017-2020 г.), на ЕК по програми за оценка на транспонирането на директиви на ЕС в областта на наказателното право и процес и правата на човека (от 2019 г.).

В периода 2012 г. – 2017 г. е председател на Комисията по помилването към президента на Република България, където въвежда реформи, признати от Европейския съд по правата на човека за най-добра практика (дело „Харакчиев и Толумов срещу България“).

Ива Пушкарова работи активно и в неправителствения сектор. В периода 2003 - 2011 г. е изпълнителен директор на Съюза на съдиите; от 2012 г. Председател на УС на изследователски център „Фондация за развитие на правосъдието“ и експерт по наказателно право в изследователските проекти на организацията; работила е по проекти, изпълнявани от други неправителствени организации. В това си качество е изградила име на принципен и компетентен колега, който отдадено съдейства за утвърждаване върховенството на закона и добрите европейски практики в областта на наказателното право и защита правата на човека.

Ива Пушкарова е основен автор на Концепцията за държавна наказателна политика (2009 - 2010 г.), на Концепцията за нов Наказателен кодекс (2009 г.) и на Концепцията за държавната политика в областта на правосъдието за детето (2011 г.), както и член на Работната група по

изработване на проект за нов Наказателен кодекс към Министъра на правосъдието. Участвала е в изготвянето на редица нормативни актове в сферата на наказателното право и устройството на съдебната система, с което съществено е допринесла за развитието на законодателството и имплементирането на достиженията на доктрината в държавната регулация.

Кандидатът е утвърден учен в областта на наказателното право. Автор е на над 150 публикации в областта на организираната и транснационалната престъпност, трафика на хора, експлоатационната престъпност, сексуални престъпления, дискриминационна престъпност, непълнолетна престъпност и детското правосъдие, финансова и стопанска престъпност, корупцията, системата на наказанията, конституционни проблеми на съдебната власт и други, сред които 8 книги, 29 глави от книги, 47 статии в научни списания, 24 статии в реферирани научни томове, 3 учебни помагала, 57 доклада в научни форуми. Има публикувани четири монографични изследвания: „Форми на организирана престъпна дейност по НК на Република България“ (2011 г.), „Трафикът на хора“ (2012 г.), „Помилването по българското наказателно право и в практиката на държавния глава“ (2020) и „Наказателноправен отговор срещу изключително тежката престъпност: смъртното наказание, доживотният затвор и доживотният затвор без замяна в България“ (2021 г.). Съставител е на сборник от научна конференция, организирани от катедра „Наказателноправни науки“ в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Участник е в множество научни и научно – изследователски конференции. Научната продукция на кандидата е забележителна и няма аналог в съвременната наказателноправна наука.

Интересите на Ива Пушкарлова са предимно в областта на наказателното право. При прегледа на научната ѝ дейност правят впечатление, освен монографичните ѝ трудове, всичките често цитирани в научната литература, още и непредставените за рецензиране трудове: „Привилегиите в тоталитарната държава“. С.: АСЕТ, 2010 г.; „Наказателният кодекс между 1968 г. и 2018 г.: между законодателя и обществената действителност“ - В: Общество и право, 2019, № 3-4, с. 3-30, с. 21-34; „Обхват, цели, материалноправни и процесуалноправни аспекти на финансовото профилиране.“ Ръководство, ВСС, 2015 г.; „Данъчните престъпления по чл. 255-255А и чл. 256 от НК: някои проблеми на

съдебната практика“ – В: Съвременно право, 2015, № 2; „Дискриминационните мотиви при извършване на престъпления. Разграничение от хулиганските подбуди и личния мотив,, – В: Съвременно право, 2011, № 5; „Изпиране на пари. Разграничение от близки до него престъпления,, – В: Теза, 2014, № 8-9.

Ива Пушкарлова не само че покрива, но далеч надхвърля националните минимални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Софийски университет, съгласно ЗРАСРБ (чл. 2б) и Правилника за прилагането му (чл. 1а, ал. 1). Видно от представената справка за изпълнението на националните изисквания по чл. 2б от ЗРАСРБ за научна област 3. Социални науки, професионално направление 3.6 „Право“ (Наказателно право) гл. ас. д-р Пушкарлова събира следните изисквани точки по всички групи показатели, уредени в ППЗРАСРБ, както следва: група от показатели А – дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ – 50 точки; група от показатели В – хабилитационен труд – монография – 100 точки; група от показатели Г – научни публикации – 180 точки; група от показатели Д – цитирания – 145 точки. Общият брой на точките с оглед изпълнените количествени показатели по групи А + В + Г + Д е 475 точки.

III. Информация за представените за рецензиране трудове

За участие в конкурса кандидатът Ива Димитрова Пушкарлова представя монографията „Помилването по българското наказателно право и в практиката на държавния глава“, С., Сиела, 2020, 407 с., ISBN: 978-954-28-3245-4.; студиите „Отвлечането в съвкупност с други престъпления: проблеми на квалификацията и индивидуализацията в съдебната практика“ – В: Годишник на ЮФ на СУ, том 87, С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 116 - 152, ISSN (print):0081-1866; „Серийната престъпност в България: криминологична характеристика и съдебна практика“ – В: Годишник на ЮФ на СУ, том 88, С., УИ „С. Климент Охридски“, 2021, с. 104 - 134, ISSN (online): 0081-1866; „Срокът за възстановяване и размисъл, предоставен в международното и европейското право на пострадали от трафик на хора: европейската практика“ – В: Годишник на АМВР, С., АМВР, 2020, № 31, с. 67 - 105, ISBN: 1312-6415 (НРС № 1208; CEEOL) и статиите „Морското пиратство като международно престъпление. Разграничение от сходни престъпления по

националното наказателно право“ – В: JusRomanum: Mare Nostrum, С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 456 - 472, ISSN (online): 2367-7007; „Помилването в светското и Божието право: поглед към влиянието на християнската нравственост и доктрина върху въздаването на висша милост“ – В: Сборник „Право и религия“, С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 347 - 360, ISBN: 978-954-07-5133-7; „Помилването в римскоправната традиция“ – В: JusRomanum, С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2020, № 2, с. 721 - 741, ISSN (online): 2367-7007; „Приспособяване на безсрочно наказание, наложено от чуждестранен съд, в процедури по трансфер на осъдени български граждани“ – В: Сборник Научни четения на тема „Предвидимост на правото“, С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 241 - 254, ISBN:978-954-07-5478-9; „Използване на наказателната репресия за превантивни и рефулативни цели: проблеми при наказателноправната защита на административни режими и дублиране на състави на административни нарушения и престъпления“ – В: Сборник „50 години Закон за административните нарушения и наказания - история, традиции, бъдеще, С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2020, с. 228 - 240, ISBN:978-954-07-4975-4. (НПС № 4354) и „Схеми на финансова и стопанска престъпност в Европа: българска съдебна практика“ – В: Сборник „Европейски перспективи за развитие на наказателното законодателство“, С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2014, 96-110, ISBN: 978-954-07-3722-5 (НПС № 1982).

Рецензираните трудове представляват продължение и доразвитие на научните търсения на кандидата в областта на наказателното право. Всички научни трудове, представени за рецензиране, са в областта на наказателното право, за която е обявен конкурсът.

Сред научната продукция на кандидата особено място заема представения от него хабилитационен труд – **монографията „Помилването по българското наказателно право и в практиката на държавния глава“**. Монографията е оригинален труд, съдържащ ценни научни приноси.

Изложението е основано на подробен систематизиран анализ на цялата достъпна практика по помилването в периода 2002 – 2020 г., както и на тази в периода 1945 – 1995 г., относимата съдебна практика и юриспруденция на Конституционния съд и Европейския съд по правата на човека, както и на българската и чуждестранната литература,

посветена на по милването и близки до него въпроси. Трудът има подчертано научна стойност, но е и с много голямо практическо значение.

Изследването се характеризира със структура, включваща въведение, пет глави и заключение.

В първата глава са представени в обобщен вид основните характеристики на помилването като наказателноправен институт, включително неговото действие, процедурите за издаване и изпълнение на указите на държавния глава, общите предпоставки за приложението му и разнообразието от ограничения, на които е подчинено. Засегнати са основни критерии за преценка при вземане на решения по постъпили молби за помилване. Обсъдени са възможни усложнения при множество наказания, при осъждане за множество престъпления и при изпълнение на наказания, наложени от чуждестранен съд. Уредба на института у нас е разгледана в сравнителноправен и исторически контекст, като са изведени критерии за оценка на ефективността на системите за помилване.

Втората глава е посветена на видовете помилване, подложени на сравнителен анализ по отношение на техните основания, ограничения и приложно поле. Изяснено е действието на всеки от тях поотделно и при конкуренция, като са обосновани критерии за разрешаване на гранични случаи. От особено значение е извеждането на техни типични правни ефекти и свързването им с целите на наказанието.

Третата и петата глава разглеждат помилването според вида на наказанието и с оглед нарушения на основни правни принципи – законоустановеност на престъплението и на наказанието, забраната за обратно действие на наказателния закон, принципите за целесъобразност и за пропорционалност, на равенство пред закона, най-добрия интерес на детето, хуманитарния принцип и пр. Изложението представя в дълбочина реалното и потенциално приложение на помилването при различните наказания, като ги сравнява помежду им по техните цели, предпоставки за прилагане и особености на изпълнението. Подробно са развити особеностите и критериите за оценка на поправителния процес при наказанията с лишаване от свобода, като са свързани с основанията за помилване. Обсъдени са разнообразни

хипотези на нарушения на фундаментални принципи и използването на помилването за преодоляването им.

В четвъртата глава е предложено разграничение на помилването и други редовни институти за облекчаване на репресията, с които то влиза в различни съотношения – условно осъждане, условно предсрочно освобождаване, особени институти при непълнолетни осъдени, замяната на доживотен затвор с лишаване от свобода, отлагането и прекъсването на наказанието, амнистията.

Заключението представя в обобщен вид основните научни тези, изводи и предложения.

Изданието е с общ обем от 407 страници; справката за литературните източници съдържа 101 заглавия (67 на български и 34 на чужд език); бележките под линия са 381 на брой; цитиранията са коректни; посочени са релевантните нормативни актове и съдебна практика. Направени са предложения *de lege ferenda*.

За участие в конкурса кандидатът е представил три студии и шест статии, публикувани в редактирани колективни томовете.

В студията „Отвличането в съвкупност с други престъпления: проблеми на квалификацията и индивидуализацията в съдебната практика“ авторът анализира множество особености в изпълнителския и мотивационния механизъм на престъплението отвличане по чл. 142 от НК, усложняващи съотношението му със състави на други престъпления, с които то често се осъществява в съвкупност - изнудване, грабеж, убийство, злепоставяне, противозаконно лишаване от свобода, полови престъпления, задържане на заложник, трафик на хора, самоуправство, хулиганство и др. Отговорът на съдебната практика е подробно изследван и аргументирано оценен като частичен и противоречив. Студията идентифицира и разглежда подробно множество срещани в практиката проблеми и предлага решения за преодоляването им, като си служи с интердисциплинарни аналитични методики.

Студията „Серийната престъпност в България: криминологична характеристика и съдебна практика“ предлага типология на случаите на серийна престъпност от българската съдебна практика, развита на основата на съчетан криминологичен, правен, психологичен и исторически анализ и анализ на развитието на осъдените по време на

изтърпяване на наказанието по методиката за оценка на риска от рецидив OASys. Изведени са факторните условия и обобщените характеристики на серийната престъпност, профилът на извършителя и мотивационно-изпълнителският механизъм на сериите, както и критерии за разпознаване на явлението в гранични случаи. Анализирани са съдебният отговор и са обсъдени усложнения в квалификацията и индивидуализацията на наказанието.

В студията „Срокът за възстановяване и размисъл, предоставен в международното и европейското право на пострадали от трафик на хора: европейската практика“ авторът изследва наднационалния стандарт и националния отговор към него, като сравнява подходите на 27 държави - страни по Конвенцията за борба с трафика на хора, разположени на основните пътища на трафика във и към Европа и разнообразни правните си системи и традиции и по практиките към жертвите. Моделите са сравнени като системи от правни решения в криминологичен, виктимологичен, институционален и нормативен контекст с очертаване на крайните ефекти от прилагането им в помощ на законодателното осмисляне на СВР и практиката по дела с международен елемент.

Статията „Морското пиратство като международно престъпление. Разграничение от сходни престъпления по националното наказателно право.“, е посветена на международно престъпление пиратството. Статията очертава неговите основни правни и криминологични признаци, предлага критерии за неговата правна квалификация и разграничаване от грабежа, престъпленията по море, военните престъпления, тероризма и други престъпления, както и размишления за развитието му като престъпно явление.

В статията „Помилването в светското и Божието право: поглед към влиянието на християнската нравственост и доктрина върху въздаването на висша милост.“ Ива Пушкарова изследва потенциалното присъствие на следи от християнската етика и останки от теологичните интерпретации на милостта, греха и покаянието в основите на светския институт на помилването и на законоустановените цели на наказанието.

Обект на изследване в статията „Помилването в римскоправната традиция“ е приложното поле, правното действие и правно-политическите възгледи за помилването като средство за пълно или

частично опрощаване на наложено наказание през Римската империя. Авторът извежда устойчиви признаци на помилването, съхранени и до днес, и особености, претърпели промени, и изследва факторите, от които тези промени зависят.

В статията „Приспособяване на безсрочно наказание, наложено от чуждестранен съд, в процедури по трансфер на осъдени български граждани.“, авторът анализира материалноправните аспекти на приспособяването на безсрочни (доживотни) изолационни наказания, наложени от чуждестранен съд, когато присъдата се приема за изпълнение от български съд в производство по трансфер на осъдени български граждани. На основата на примери от практиката и анализ на чуждестранното и българското законодателство извежда и защитава критерии за приспособяване при усложнени хипотези, в които наказанията не си съответстват по режим на изпълнение или репресивна тежест.

Статията „Използване на наказателната репресия за превантивни и рефулативни цели: проблеми при наказателноправната защита на административни режими и дублиране на състави на административни нарушения и престъпления“ е посветена на процесите на свръхкриминализация и инфлация на наказателното законодателство, принципите на обществената опасност и на вредата като основания за криминализация и пенализация, въпросите на пропорционалността на наказанията и субективната страна на престъпленията и административните нарушения, сравнения между наказателноправния и административния отговор на отрицателни явления, съответните законодателни техники и техните последици.

В статията „Схеми на финансова и стопанска престъпност в Европа: българска съдебна практика“, кандидатът очертава типологията и развитието на схеми а финансови и стопански престъпления в България след 1990 г. и тяхната зависимост от законодателството и съдебната практика. Изложението накратко характеризира законодателната политика и нейните потенциали да повлиява динамиката на престъпността, както и стопанските ефекти на престъпните схеми.

IV. Оценка на научните и научно-приложни резултати и приноси на хабилитационния труд

Монографията представлява несъмнен и съществен принос в наказателноправната теория.

Темата на хабилитационния труд е особено актуална, доколкото в последните двадесет години в българската наказателноправна доктрина липсват специализирани научни изследвания в областта на помилването, въпреки измененията в уредбата на института от 2006 г., в системата на наказанията по наказателния закон през 2002 г. и 2004 г., наличието на актуална практика на Конституционния съд на Република България по въпросите на помилването (вж. РКС № 6/2012 г.) и богатата практика на Комисията по помилването.

Като основно достижение на труда следва да се посочи, че в същия се предлага първият в науката пълен оценъчно-съдържателен, сравнителен и статистически анализ на цялата практика по помилването след 1945 г. С това в научната литература е създадена първата цялостна типология на решените случаи на помилване, каквато отсъства дори и в чуждестранните изследвания по темата. С това хабилитационният труд има решаващо значение за работата на Комисията по помилването, тъй като създава лесна за прилагане, обоснована и правно издържана единна рамка за решаване на случаите с описание на система от подходи, подчинени на единна концепция. Анализът е от значение и за широката професионална и гражданска аудитория, за които въпросите на помилването представляват интерес.

Проследена е и еволюцията на правните възгледи за границите и основанията на помилването, очертаваща постепенното му преминаване от изява на личната нравственост на държавния глава към правен институт, налагащ обективни стандарти на преценка и произнасяне. Поотделно и в тяхната взаимовръзка са изяснени факторите, които влияят на нормативния и практическия облик на помилването, като е изведена и защитена система от критерии за оценка на влиянието им, а историческото развитие на института е периодизирано.

Разработена е концепция за изключителност на помилването, която е подкрепена със система от критерии и демонстрирана като приложим стандарт в примери от практиката. В тази връзка е изградена единна методика за разпознаване на изключителността при разнообразни фактически обстановки. И този принос е от особено практическо значение за дейността на титуляря на правото на помилване и комисиите

по помилването , тъй като значително улеснява вземането на принципни и последователни решения с предвидими ефекти.

Защитена е класификация на видовете помилване според комплексен критерий, включващ отражението им върху наказателноизпълнителното правоотношение и съдимостта с оглед вида на наказанието. На тази основа за всеки вид помилване е изведена система от минимални критерии и подходи, очертаваща стандарт за доказване на основателността. Изградена е методика за сравняване на ефектите на отделните видове по отношение на сходни и разнообразни фактически обстановки.

Особено ценен е приносът на автора при анализа на помилването чрез замяна на доживотните наказания, въведено през 2006 г. за първи път след 1951 г. Защитен е специален стандарт на помилване на осъдени на доживотния затвор без замяна на основата на признаци на поправка. Аргументирана е тезата, че при този вид помилване правото на държавния глава е ограничено до замяна на наказанието само със следващото по-леко по вид наказание, като е изяснена границата с опрощаването на най-тежкото наказание изцяло.

Особено важна е аргументацията на предимството на редовните институти за облекчаване на репресията, вкл. условно осъждане, условно предсрочно освобождаване, съдебната замяна по чл. 38а, ал. 3 от НК, отлагането и прекъсването на изпълнението, инструменти на прогресивната система за изпълнение на наказанията, особени институти за непълнолетните и др. Трудът има принос към изясняването и на собствени проблеми на тези институти.

Трудът допринася за концептуалното разделяне на помилването от амнистията и обогатяване на критериите, по които се определят приложните им полета. На основата на практиката и по двата института са коригирани доктринерни възгледи за амнистията, които я стесняват спрямо реалното и приложение. Явлението „колективно помилване“, което не е нормативно познато у нас, е идентифицирано в практиката и очертано с признаците си.

Изследването има принос в очертаването на условията и обстоятелствата, при които основания за помилване могат изобщо да възникнат при различните наказания и в различни етапи от тяхното изпълнение. Изоляционните наказания, по отношение на които

помилването намира най-широко приложение, са сравнени по техните цели, предпоставки за налагането им, основни принципи и правила за индивидуализацията им и най-вече особености в развоя на изпълнението им. За целта е предложена нестандартна мултидисциплинарна методика. Резултатите от този анализ са интегрирани в методиките за преценка дали и как правото на помилване да бъде упражнено. Тези въпроси, които са от пряко значение и за съдебната практика по налагане на тежките наказания и последващото им облекчаване, са свързани с различните видове извършители, за които съответният вид наказание е подходящ. Защитена е неприложимост на помилването към наказания на мигновено изпълнение, като глобата е обоснована като такова наказание. Подробно са обсъдени усложнени хипотези на помилване на пробация.

От особено значение за оформянето на концепцията за помилването е предложеният обяснителен модел на корекционния (поправителния) процес. Понятието е снабдено с дефиниция. Защитени са критерии за оценка на неговата завършеност. В помощ на доказателствените анализи в практиката са изведени, изяснени и систематизирани неговите признаци – устойчивост, обратимост и интегрираност, както и факторите, от които зависят и фактическите им проявления по конкретните случаи, тъй като той протича в условия на принуда и зависи от вида, размера и режима на наказанието. Обоснована е връзката между обичайната продължителност на очаквания корекционен процес при поправими извършители и предвидените от законодателя срокове на лишаването от свобода в санкциите на Особената част на НК. Предложена е класификация на видовете поправителен процес със съответните разграничителни признаци – развиващ се, застоен, регресен и колеблив – улесняваща не само преценката при помилване, но и прилагането на конкурентни институти. Изведени са зависимостите между поправителния процес и поправителните ресурси на осъдения, на основата на което е предложена методика за прогнозиране на поправянето за целите както на първичната индивидуализация на наказанието, така и на последващото приложение на редовни институти и на помилването.

Подробно са анализирани сложни случаи, в които се преценява помилване при осъждане за множество престъпления, при множество наказания, при наказания, получени след приспособяване на чуждестранни присъди. Очертан е и приносът на българската практика

по помилване на най-тежкото наказание за общоевропейската защита на правата на човека и навлизането на българския опит в стандартите на ЕСПЧ за най-добра практика.

В обобщение, монографията предлага цялостна и систематизирана научно обоснована концепция за помилването. Изследването се отличава с яснота на поставените проблеми, последователно и логично подредено изложение, въпреки сложността и интердисциплинарния характер на материята, и убедителна демонстрация на прилагането на предложения в нея подход към разнообразни случаи.

Значимо достойнство на книгата е нейната увлекателност поради изобилното излагане на случаи от практиката. Авторът не само научно е обосновал редица принципни подходи към помилването, но и ги е демонстрирал в подбора и разсъжденията си в контекста на реални човешки съдби, а това придава житейска убедителност на тезите му, надхвърляща обичайните стандарти на научно доказване.

Убедено може да се твърди, че кандидатът е концентрирал научните си търсения в областта на актуалната днес проблематика на помилването, като трудът има не само научно, но и научно – приложно значение. Оттук и изводът, че изследването е особено актуално и би могло да допринесе съществено за развитието на законодателството – и то не само наказателното, и за правоприлагането.

Ценен принос има кандидатът при формулиране на препоръки *de lege ferenda*. Възприемането им би могло да доведе до осъвременяване и усъвършенстване на наказателното законодателство в областта.

Представените за участие в конкурса статии и студии, публикувани в редактирани колективни томове, също се характеризират със значими научни приноси и безусловно ще допринесат за развитие на наказателноправната теория и правоприлагането.

V. Критични бележки и препоръки

Анализираните научни трудове се характеризират с множество и безспорни приносни моменти, към които трудно могат да бъдат отправени сериозни критични бележки.

Въпреки това може да се препоръча задълбочаване на сравнителноправните анализи, като особеностите на системите на наказанията и на тяхното прилагане от съдилищата се свържат със съответния модел на помилване и практиката по прилагането му.

VI. Обща оценка на научните и научно-приложните приноси и препоръки

Представените за участие в конкурса научни трудове на гл. ас. д-р Ива Димитрова Пушкарлова – както хабилизационният труд, така и останалите, по качества не само отговарят, но и далеч надхвърлят изискванията на закона. В тях се съдържат многобройни и ценни научни приноси. Кандидатът убедително демонстрира своите възможности да формулира и аргументира задълбочено научните си тези. Съдържащите се в трудовете изводи, обобщения и предложения *de lege ferenda* имат не само научно, но и голямо практическо значение, защото не са самоцелни, а изцяло са съобразени с обществените нужди и практиката.

Научната работа е написана в резултат на упорита работа и добросъвестните усилия на автора в областта на научния анализ. Тя недвусмислено сочи, че гл. ас. д-р Ива Димитрова Пушкарлова се отличава с изключителната способност да изследва всестранно и задълбочено наказателноправна проблематика, да предлага адекватни и значими за правоприлагането решения в насока осъвременяване и усъвършенстване на наказателното законодателство. Кандидатът е дългогодишен преподавател по наказателно право и се ползва с доверието и уважението на колегите си и на студентите.

VII. Заключение

В заключение правя извод, че цялостната оценка на преподавателската дейност и научна работа на кандидата за академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.6 Право (Наказателно право) гл. ас. д-р **Ива Димитрова Пушкарлова** отговарят на изискванията на чл. 24, ал. 1 от Закона за развитието на академичния състав в Република България, поради което

давам категорично положително заключение и убедено считам, че уважаемото научно жури следва да предложи на Факултетния съвет на Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ гл.

ас. д-р Ива Димитрова Пушкарова да бъде избрана да заеме академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.6 Право, специалност „Наказателно право“ в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Член на научното жури по конкурса:

(доц. д-р Ралица Илкова)

София, 29 май 2023 г.